

2011 - ΕΤΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ὁ μπαρμπα - Ἀλέξανδρος
τῆς Ἑλλάδας
καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας

Ἀφιέρωμα στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη (β')

Τὰ Χριστούγεννα τοῦ τεμπέλη

Ὁ διαχρονικὸς Παπαδιαμάντης*

τοῦ Σαράντου Ι. Καργάκου

Σὲ δέκα περίπου ἡμέρες ἀπὸ σήμερα, καὶ συγκεκριμένα στὶς 3 Ἰανουαρίου, συμπληρώνονται 100 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851-1911), τοῦ συγγραφέα ποὺ ἔχει συνδεθεῖ ὅσο κανεὶς ἄλλος μὲ τὶς πανέορτες καὶ πανέκλαμπρες ἡμέρες τοῦ Δωδεκαημέρου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Πάσχα. Ἀσφαλῶς, καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἐκκλησία κάτι θὰ κάνουν γιὰ νὰ τιμήσουν τὴν μνήμη του. Ἐπίσης καὶ τὰ λογοτεχνικὰ σωματεῖα. Καὶ πάλι θὰ ξανακούσουμε «τὰ χθεσινὰ ἐκεῖνα» γιὰ τὸν ἀναμφισβήτητο θρησκευτισμὸ του, τὴν φυσιολατρία, τὸν παγανισμὸ καὶ τὸν ἐρωτισμὸ του.

Τὸν ψάλτη τῆς χαμοζωῆς τὸν κατέταξαν παλαιότεροι κριτικοὶ στοὺς ἠθογράφους. Δὲν εἶδαν τὴ βαθειὰ κοινωνικὴ διάσταση τοῦ ἔργου του. Κι ὅμως, ὅπως ἔδειξα μὲ τὰ ἔργα μου «Ξαναδιαβάζοντας τὴν Φόνισσα» (Gutenberg 1987) καὶ «Πολιτικὸς Παπαδιαμάντης» (Ἀρμὸς 2003), ὁ Σκιαθίτης συγγραφέας παραμένει σὲ οὐσιαστικὴ καὶ ὄχι σὲ ἐπιδερμικὴ διάσταση ὁ μεγαλύτερος κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς συγγραφέας τῶν γραμμάτων μας. Τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν σήκωσε καμμιά πολιτικὴ παντιέρα, οὔτε κἂν αὐτὴ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, δὲν τὸν κάνει

ἀπολιτικό. Ὅπως συχνὰ ἔχουμε γράψει, ὁ Παπαδιαμάντης μπορεῖ νὰ ἦταν ἀπολίτευτος, δὲν ἦταν ὅμως ἀπολιτικός. Τὸ γεγονός ὅτι ἄσκησε ἀμείλικτη κριτικὴ στὴν τότε πολιτικὴ, τὸν καθιστᾷ ἀντιπολιτευτικὸ ἀλλὰ ὄχι ἀπολιτικό. Καὶ τὸ σημαντικὸ εἶναι πὼς ὅ,τι ἔγραψε γιὰ τὴν τότε πολιτικὴ, ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν παρούσα καί, ὅπως βλέπω, καὶ γιὰ τὴν μέλλουσα. «*Οἱ Χαλασοχώρηδες*» εἶναι τὸ θλιβερὸ πεπρωμένο μας.

Ποιὸς σήμερα συνετὸς πολίτης μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὰ ὅσα γράφει σ' ἓνα μικρὸ κείμενό του ὁ Παπαδιαμάντης ὑπὸ τὸν τίτλο «*Οἰωνός*», ποῦ δημοσιεύθηκε στὴν «*Ἀκρόπολιν*» τοῦ Βλ. Γαβριηλίδη τὴν 1η Ἰανουαρίου 1896; Ἐκεῖ ὁ Παπαδιαμάντης μιᾷ γιὰ ἐρείπια οἰκονομικά, στρατιωτικά, πολιτικά. Ποιὸς φταίει γι' αὐτά; Ὁ τάχα ἀπόμακρος ἀπὸ τὰ πολιτικὰ συγγραφέας εἶναι ἀμείλικτα καταπελτικός: «*Πταίουν οἱ πλάσαντες τὰ ἐρείπια. Καὶ τὰ ἐρείπια τὰ ἔπλασαν οἱ ἀνίκανοι κυβερνηταὶ τῆς Ἑλλάδος!*»

Λόγος μὲ ἀπόλυτη ἰσχὺ καὶ γιὰ τὴ δική μας ἐποχὴ. Ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ -κατ' ἐμὲ- κάνει τὸν Παπαδιαμάντη διαχρονικὸ εἶναι τοῦτο: περισσότερο σοβαρὸς εἶναι ὁ κοινωνικὸς ἐρειπιών, ἡ φιλοσοφία τῆς τεμπελιᾶς σ' ἓναν κόσμον ποῦ δὲν διδάχθηκε ὅτι τὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς προκοπῆς εἶναι ἡ δουλειά· ὄχι ἡ κλεψιά καὶ ἡ τεμπελιά. Ἀπὸ τὰ 40 περίπου ἀθηναϊκὰ διηγήματα τὸ πιὸ ἐπίκαιρο εἶναι «*Τὰ Χριστούγεννα τοῦ τεμπέλη*», ποῦ δημοσιεύθηκε κι αὐτὸ στὴν «*Ἀκρόπολιν*» τὸ 1896.

Ὁ μαστρο-Παῦλος Πιστολέτος, διωγμένος ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, ἐπειδὴ δὲν προσεπόριζε τίποτε σ' αὐτὴ, σὰν κυνηγημένο σκυλί, περιφερόταν ἀπὸ ταβέρνα σὲ ταβέρνα, ἀποζώντας ἀπὸ κάποια κεράσματα καὶ ἀναπτύσσοντας τὴν θεωρίαν τῆς ραστώνης, «*τὸ ντόλτσε φάρ νιέντε τῶν ἀδελφῶν Ἰταλῶν*». Χωρὶς νὰ ἔχει διαβάσει τὴν «*Φιλοσοφία τῆς Τεμπελιᾶς*» τοῦ Πῶλ Λαφάργκ ἔχει φιλοδοξίες κοινωνικοῦ ἀναμορφωτῆ:

«*Ἄν εἰς αὐτὸν ἀνετίθετο νὰ συντάξῃ τὸν κανονισμὸν τῆς ἐβδομάδος, θὰ ὥριζε τὴν Κυριακὴν διὰ σχολὴν (= ἀργία), τὴν Δευτέρα διὰ χουζούρι, τὴν Τρίτην διὰ σουλάτσο, τὴν Τετάρτην, Πέμπτην, Παρασκευὴν δι' ἐργασίαν καὶ τὸ Σάββατον διὰ ξεκούρασμα.*»

Τὸν κανονισμὸ αὐτὸν ἐφάρμοσαν στὸν παρόντα καιρὸ τὰ πολιτικά μας κόμματα. Καὶ προκόψαμε! Καὶ ὅπως ὁ μαστρο-Παῦλος, ποὺ ἔστειλε χριστουγεννιάτικα ξένο γαλόπουλο κι ἄλλα ἐδέσματα στὴν οἰκογένειά του, γιὰ νὰ δείξει ὅτι νοιάζεται γι' αὐτή, ὅμοια καὶ οἱ κυβερνηῆτες μας, μὲ τὶς περίφημες ἐπιδοτήσεις, ἔκαναν τὴν κηδεῖα τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας μὲ ξένα κόλλυβα. Καὶ τώρα, ὅπως ὁ μαστρο-Παῦλος, εἰσπράττουμε τὴ χλεῦη τῶν πάντων. Ὁ ἀνεπρόκοπος πατέρας, μὴν ξέροντας πῶς ἢ ἀπάτη τοῦ εἶχε ἀποκαλυφθεῖ, κτύπησε βράδυ τῶν Χριστουγέννων τὴν πόρτα τῆς οἰκίας τοῦ ἀλλ' ἄκουσε μέσα ἀπὸ ἐκεῖ νὰ βγαίνει «βραχνὸς μορμορισμὸς» τοῦ τριετοῦς βλαστοῦ του:

-Τὴν ὑγεία σου, μάτο-Πάλο, τεμπελόσκυλο, κακὲ πατέλα. Τόνοι φάαμε τὸν λάλο (= γαλοπούλα). Νὰ πάλε κι ἐσὺ πέντε, κι ἄλλα πέντε, δέκα!

Δηλαδή, ὅ,τι εἰσπράττουμε κι ἐμεῖς. Φεύγοντας κατισχυμένος ὁ μαστρο-Παῦλος, ἄκουσε τὴν σπιτονοικοκυρά του νὰ τοῦ λέει σὰν τὴν κ. Μέρκελ:

-Τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω! Δρόμο τώρα, καὶ μεθαύριο δουλειά, δουλειά!

Κι ὁ μαστρο-Παῦλος συγκατένευσε: «*Δρόμο... δρόμο γιὰ δουλειά!*».

Ἄραγε, τώρα ποὺ ἡ φτώχεια μᾶς κοιτάζει κατάμουτρα, θὰ συμμορφωθοῦμε; Θὰ πάρουμε τὸ δρόμο τῆς δουλειᾶς ἢ θ' ἀφήσουμε τὸ μάζεμα τῆς ἐλιᾶς στοὺς Μαροκινοὺς ποὺ ἐσχάτως πλημμύρισαν τὴν Λακωνία;

(*) Ἐφημ. «Ἐστία», 24.12.2010. www.sarantoskargakos.gr